II

(Aktid, mille avaldamine ei ole kohustuslik)

KOMISJON

KOMISJONI OTSUS,

19. juuni 2006,

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2004/17/EÜ (millega kooskõlastatakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate ostjate hankemenetlused) artikli 30 lõike 1 kohaldamise kohta elektritootmise ja -müügi suhtes Soomes, välja arvatud Ahvenamaal

(teatavaks tehtud numbri K(2006) 2337 all)

(Ainult soome- ja rootsikeelne tekst on autentsed)

(EMPs kohaldatav tekst)

(2006/422/EÜ)

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Ühenduse asutamislepingut,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta direktiivi 2004/17/EÜ, millega kooskõlastatakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate ostjate hankemenetlused, [1] eriti selle artikli 30 lõikeid 4 ja 6,

võttes arvesse Soome Vabariigi 20. veebruaril 2006. aastal e-kirja teel esitatud taotlust ning lisateavet, mida komisjoni talitused soovisid 10. märtsi 2006. aasta e-kirjas ning mille Soome Vabariik saatis e-kirjaga 23. märtsil 2006. aastal,

võttes arvesse sõltumatu riikliku ametiasutuse Kilpailuvirasto (konkurentsiamet) järeldust, mille alusel on tingimused direktiivi 2004/17/EÜ artikli 30 lõike 1 kohaldamiseks täidetud,

ning arvestades järgmist:

(1) Direktiivi 2004/17/EÜ artiklis 30 on sätestatud, et direktiivis käsitletava tegevuse võimaldamiseks sõlmitud lepingute suhtes ei kohaldata käesolevat direktiivi, kui liikmesriigis, kus neid täidetakse, on see tegevus otseselt avatud konkurentsile turgudel, millele juurdepääs ei ole piiratud. Otsest avatust konkurentsile hinnatakse objektiivsete kriteeriumide põhjal, võttes arvesse asjaomase sektori erijooni. Juurdepääsu ei peeta piiravaks, kui liikmesriik on rakendanud vastavad ühenduse õigusaktid, mis avavad konkurentsile asjaomase sektori või osa sellest, ning kohaldab neid. Nimetatud õigusaktid on loetletud direktiivi 2004/17/EÜ XI lisas, kusjuures elektrisektorit käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. detsembri 1996. aasta direktiiv 96/92/EÜ elektri siseturu ühiseeskirjade kohta. [2] Direktiiv 96/92/EÜ on asendatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2003. aasta direktiiviga 2003/54/EÜ (mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 96/92/EÜ), [3] milles nõutakse veelgi suuremat turu avatust.

[1] ELT L 134, 30.4.2004, lk 1. Direktiivi on viimati muudetud komisjoni määrusega (EÜ) nr 2083/2005 (ELT L 333, 20.12.2005, lk 28).

[2] EÜT L 27, 30.1.1997, lk 20.

[3] ELT L 176, 15.7.2003, lk 37. Direktiivi on muudetud nõukogu direktiiviga 2004/85/EÜ (ELT L 236, 7.7.2004, lk 10).

(2) Direktiivi 2004/17/EÜ artikli 62 punktis 2 on sätestatud, et kõnealuse direktiivi III jaotist ei kohaldata ideekonkursside suhtes, mis korraldatakse sellise tegevuse läbiviimiseks asjaomases liikmesriigis, mille puhul komisjoni otsusega on kehtestatud artikli 30 lõike 1 kohaldatavus või mille puhul seda peetakse kohaldatavaks artikli 30 lõike 4 teise või kolmanda lõigu või lõike 5 neljanda lõigu alusel.

(3) Soome Vabariigi esitatud taotlus käsitleb elektri tootmist, kaasa arvatud koostootmist, samuti elektri müüki (hulgi- ja jaemüüki). Soome hulgimüügiturg on suures osas integreeritud Põhjamaade energiaturuga [Taani, Norra, Rootsi ja Soome]. Vastav turg koosneb kahepoolsest turust ühelt poolt tootjate ja teiselt poolt tarnijate ja tööstusettevõtete vahel ning vabatahtlikust Põhjamaade elektribörsist Nord Pool, kuhu kuuluvad hetketurg ja forvardturg. Seetõttu suundutakse selgelt piirkondliku hulgimüügituru suunas, kuigi jaotusvõrgu pudelikaelad jaotavad turu mõnikord geograafilisteks hinnapiirkondadeks, millest Soome on üks. Soome ametiasutuste ja Soome Nord Pooli andmetel oli Soome eraldiseisev hinnapiirkond 9,3 % koguajast 2005. aastal. ([4]) Ka elektrienergia tootmine areneb piirkondliku turu suunas, kuigi jaotusvõrgu pudelikaelad ning Soome võrkude ja muude ühenduse piirkondade ning Venemaa võrkude ühenduste piiratud võimsus ([5]) võib ajutiselt piirata turu Soome territooriumiga, välja arvatud Ahvenamaa. Jaemüügiturg on Soome territoorium, välja arvatud Ahvenamaa, sest nagu Soome ametiasutused on kinnitanud, ei ole teised Põhjamaade elektritarnijad, kes ei asu Soomes, veel tõeliseks alternatiiviks tarbijatele ja väikestele või keskmise suurusega klientidele.

(4) See hinnang ning kõik muud käesolevas otsuses olevad hinnangud on tehtud ainuüksi direktiivi 2004/17/EÜ silmas pidades ja ei piira konkurentsieeskirjade kohaldamist.

(5) Soome on rakendanud nii direktiivi 96/92/EÜ kui ka direktiivi 2003/54/EÜ ja kohaldab neid ning on valinud ülekandevõrgu omandisuhete täieliku eristamise ja jaotusvõrgu õigusliku ja funktsioonilise eristamise, välja arvatud väikeste äriühingute puhul. Sellest tulenevalt ja vastavalt artikli 30 lõike 3 esimesele lõigule tuleb juurdepääsu lugeda mittepiiratuks.

(6) Otsest avatust konkurentsile tuleb hinnata erinevate näitajate põhjal, millest ükski ei ole iseenesest otsustav.

(7) Komisjoni teatises nõukogule ja Euroopa Parlamendile "Aruanne gaasi ja elektrienergia siseturu loomise edenemise kohta" ([6]) (edaspidi "2005. aasta aruanne") tõdes komisjon, et paljudel riigisisestel turgudel on suur tööstuse kontsentratsioon, mis takistab tõhusa konkurentsi arengut. ([7]) Sellest tulenevalt leidis komisjon, et elektritootmise puhul on üks riikide turgude konkurentsitaseme näitaja kolme suurima tootja koguturuosa. ([8]) Vastavalt "Tehnilisele lisale" ([9]) on kolme suurima elektritootja turuosa Põhjamaade turu kogutoodangust 40 %, ([10]) mis on piisavalt madal tase. Soome territooriumil on kolme suurima elektritootja koguturuosa loomulikult suurem. ([11]) Perioode, mil Soome turg on eraldatud, on siiski vähe. ([12]) Seetõttu on turul konkurentsisurve märkimisväärsel osal aastast, sest elektrit on võimalik saada väljastpoolt Soome territooriumi, seda enam, et Põhjamaade vahel ei küsita ülekandetasusid. Kuna ülekoormus on ajutine, ei saa Soome territooriumil teha investeeringuid, arvestamata muid Põhjamaade tootjaid. Neid tegureid tuleb seetõttu pidada tootmisturu otsese konkurentsile avatuse näitajateks nii Soome siseturu kui areneva piirkondliku turu puhul.

(8) Elektrienergia hulgimüügiturul on headeks konkurentsi kirjeldavateks näitajateks ka kontsentratsioon ja likviidsus. Eespool kolmandas põhjenduses nimetatud Põhjamaade vabatahtliku elektribörsi Nord Pool Spot ASi turuosa oli 2004. aastal 42 % Põhjamaade füüsilisest tarnimisest. ([13]) Kuna tegemist on piirkondliku turuga, on see tase piisav. Lisaks mõjutab elektri hulgimüügi

([4]) Andmed on kooskõlas gaasi- ja elektrituru valdkonna konkurentsi käsitleva uuringu esialgse aruande (edaspidi "esialgne aruanne") B-lisa leheküljel 197 esitatud tulemustega, mis näitavad, et Rootsi ja Soome vaheliste ühenduste ülekoormuse aste oli 2005. aasta esimese kaheksa kuu jooksul ligikaudu 8 %.

([5]) Ligikaudu 28 % tippnõudlusest.

([6]) KOM(2005) 568 (lõplik).

([7]) 2005. aasta aruanne lk 2.

([8]) 2005. aasta aruanne, lk 7.

([9]) Komisjoni personali töödokument, 2005. aasta aruande tehniline lisa, SEK(2005) 1448.

([10]) Tehniline lisa, lk 44, tabel 4.1.

([11]) Vastavalt esialgse aruande C-lisale, lk 201, oli koguturuosa 2004. aastal 73,6 %.

([12]) 9,3 % koguajast 2005. aastal, vt põhjendus 3.

([13]) Tehniline lisa, lk 124.

konkurentsitingimusi turul toimuv elektri finantskaubandus, mis Nord Pooli vahendusel oli mahult 1,5 korda suurem Põhjamaade elektritarbimise mahust ([14]) (ning kui kaasata muud tuvastatavad tehingud, nagu börsivälised tehingud või otsemüük, siis neli korda suurem). ([15]) Nagu tehnilises lisas nenditakse, ([16]) võib sellist likviidsuse astet pidada piisavaks, st see näitab, et piirkondlik turg toimib hästi ja seal on konkurents. Nagu eespool nimetatud, tuleb konkurentsisituatsiooni uurida ka ainult Soome territooriumist lähtuvalt. Esiteks tuleb uuesti rõhutada, et eespool nimetatud "pudelikaela" probleemid ei ole pidevad, vaid ainult ajutised. Seetõttu on turul pidev konkurentsisurve, sest elektrit on võimalik saada väljastpoolt Soome territooriumi, seda enam, et Põhjamaade vahel ei küsita ülekandetasusid. Lisaks kehtestab elektri hulgimüügi hinnad Soomes Nord Pool. Neid tegureid tuleb seetõttu pidada hulgimüügituru otsese konkurentsile avatuse näitajateks nii Soome siseturu kui areneva piirkondliku turu puhul.

(9) Arvestades riigi suurust, on ettevõtete arv jaemüügiturul suhteliselt suur (üle 60, millest märkimisväärne osa pakub teenuseid kogu riigi territooriumil), samuti on suur nende ettevõtete arv, kelle turuosa on üle 5 %. Vastavalt viimastele kättesaadavatele andmetele on kolme suurima elektritootja koguturuosa tarnimisel väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele ning väikestele äritarbijatele ja kodutarbijatele piisavalt madalal tasemel (35–40 %). ([17]) Neid tegureid tuleb seetõttu pidada turu otsese konkurentsile avatuse näitajateks.

(10) Näitajaks tuleb pidada ka tasakaalustavate turgude toimimist, mitte ainult tootmisturu, vaid ka hulgi- ja jaemüügituru puhul. Tegelikult riskib iga turuosaline, kes ei suuda oma tootmist kohandada oma tarbijate vajadustele, suure vahega hindades, millega põhivõrguettevõtja müüb tasakaalustamata energiat ja millega ta ostab tagasi ülemäärase toodangu. Need hinnad võib reguleeriv asutus määrata põhivõrguettevõtjale otse või kasutatakse turuseadustel põhinevat mehhanismi, mille puhul määratakse hind kindlaks teiste tootjate pakkumise põhjal, kes reguleerivad tootmist vastavalt üles või alla; väikeste turuosaliste suurim probleem kerkib esile siis, kui vahe põhivõrguettevõtja müügi- ja ostuhindade vahel on suur. Seda juhtub paljudes liikmesriikides ning see on tõenäoliselt konkurentsi arengule kahjulik. Suur hinnavahe võib olla vähese konkurentsi näitajaks tasakaalustaval turul, kus tõenäoliselt domineerivad üks või kaks põhilist tootjat. Olukord halveneb veelgi, kui võrgukasutajad ei saa oma positsioone kohandada võimalikult reaalajas. ([18]) Põhjamaades on integreeritud tasakaalustav turg, mis tarnib tasakaalustavat energiat ja mille peamised tunnused (turupõhine hind, tunnised turu sulgemised ja vähene hinnaerinevus) viitavad sellele, et turg on otseselt konkurentsile avatud.

(11) Arvestades vaatlusaluse toote (elektrienergia) omadusi ning asendustoodete või -teenuste vähesust või puudumist, omavad hinnakonkurents ja hinnakujundus elektriturru konkurentsi hindamisel suuremat tähtsust. Tarnijat vahetavate klientide arv on tõelise hinnakonkurentsi näitaja ja kaudselt ka konkurentsi tõhususe loomulik näitaja. Kui tarnijat vahetavad vähesed kliendid, siis on turu toimimisega tõenäoliselt probleeme, isegi kui eeliseid, mis tulenevad võimalusest varasema tarnijaga uuesti läbi rääkida, ei tohiks arvestamata jätta. ([19]) Lisaks sellele on reguleeritud lõpptarbija hinnad tarbijakäitumise määrav tegur. Kuigi üleminekuperioodil võib kontrolli säilitamine olla õigustatud, põhjustab kontroll järjest rohkem moonutusi, niipea kui investeeringuvajadus kasvab. ([20])

(12) Soomes on suurtest ja väga suurtest tööstustarbijatest ning väikese ja keskmise suurusega tööstustarbijatest ja ettevõtetest vahetanud tarnijat üle 75 %, samas kui kolmandas kategoorias, kuhu kuuluvad väikeettevõtted ja kodutarbijad, on see määr 30 %; ([21]) lõpptarbija hinnakontrolli ei kohaldata, ([22]) st hinnad on ettevõtjate enda määrata ning hindu ei pea eelnevalt heaks kiitma vastavad asutused. Tarnija vahetamise ja lõpptarbija hinnakontrolli seisukohast on olukord Soomes rahuldav ning seda tuleb pidada märgiks, et turg on konkurentsile otseselt avatud.

([14]) Esialgne aruanne, lk 112.
([15]) Vt Soome ametasutuste antud teavet ja tehnilist lisa, lk 44, tabel 4.1.
([16]) Tehniline lisa, lk 44–45.
([17]) Soome taotlus ja tehniline lisa, lk 45.
([18]) Tehniline lisa, lk 67–68.
([19]) 2005. aasta aruanne, lk 9.
([20]) Tehniline lisa, lk 17.
([21]) 2005. aasta aruanne, lk 10.
([22]) Tehniline lisa, lk 124.

(13) Arvestades eespool nimetatud näitajaid ja sektori üldpilti Soomes, eelkõige tootjate/tarnijate eraldatust jaotusvõrgust ja jaotusvõrgule juurdepääsu tulemuslikku reguleerimist, mis ilmneb Soome Vabariigi saadetud teabest, 2005. aasta aruandest ja selle tehnilisest lisast, võib direktiivi 2004/17/EÜ artikli 30 lõikes 1 sätestatud konkurentsile otsese avatuse tingimusi lugeda Soome (välja arvatud Ahvenamaa) elektrienergia tootmise puhul täidetuks. Nagu on märgitud eespool põhjenduses 5, võib tegevusalale vaba juurdepääsu tingimust lugeda täidetuks. Sellest tulenevalt ei kohaldata direktiivi 2004/17/EÜ juhul, kui tellijad sõlmivad lepinguid, mille eesmärk on võimaldada elektrienergia tootmist või müüki nendes geograafilistes piirkondades, ega ka juhul, kui korraldatakse ideekonkurss sellise tegevuse sooritamiseks.

(14) Käesolev otsus põhineb õiguslikul ja tegelikul situatsioonil 2006. aasta veebruaris, nagu see ilmneb Soome Vabariigi saadetud teabest, 2005. aasta aruandest ja selle tehnilisest lisast. Otsuse võib läbi vaadata, kui olulised muutused tegelikus või õiguslikus situatsioonis põhjustavad olukorra, kus direktiivi 2004/17/EÜ artikli 30 lõike 1 kohaldamise tingimused ei ole enam täidetud.

(15) Käesoleva otsusega ette nähtud meetmed on kooskõlas riigihangete nõuandekomitee arvamusega,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

Direktiivi 2004/17/EÜ ei kohaldata lepingute suhtes, mille on sõlminud tellijad ja mille eesmärk on võimaldada elektrienergia tootmist või müüki Soomes, välja arvatud Ahvenamaal.

Artikkel 2

Käesolev otsus põhineb õiguslikul ja tegelikul situatsioonil 2006. aasta veebruaris, nagu see ilmneb Soome Vabariigi saadetud teabest, 2005. aasta aruandest ja selle tehnilisest lisast. Otsuse võib läbi vaadata, kui olulised muutused tegelikus või õiguslikus situatsioonis põhjustavad olukorra, kus direktiivi 2004/17/EÜ artikli 30 lõike 1 kohaldamise tingimused ei ole enam täidetud.

Artikkel 3

Käesolev otsus on adresseeritud Soome Vabariigile.

Brüssel, 19. juuni 2006

Komisjoni nimel
komisjoni liige
Charlie McCREEVY